

Dones artistes en el mercat de l'art: el reconeixement arriba als 80 anys

Dues galeries homenatgen Magda Bolumar i Mari Chordà en un context de desigualtat persistent

ANTONI RIBAS TUR
BARCELONA

Les pioneres de l'art català Magda Bolumar i Mari Chordà s'han passat la major part de la seva carrera sent unes desconegudes pel gran públic. Han hagut d'esperar als seus 85 i aviat 80 anys, respectivament, però per fi estan rebent cada cop més atenció, en el marc de la recuperació de l'art català de les segones avantguardes. Coincideixen a la cartellera barcelonina dues exposicions de la seva obra: la de Bolumar a la galeria Marc Domènech (passatge de Mercader, 12) i la de Chordà, que també és una icona feminista, poeta i editora, a la galeria Mayoral (Consell de Cent, 286). Són mostres que reflecteixen la feina que s'ha fet per fer valdre figures que havien quedat fora del cànon i, a la vegada, assenyalen la desigualtat persistent en el món de l'art.

"Encara està pendent en molts casos el reconeixement de les artistes que van treballar als anys 50, 60 i 70 al mateix nivell que els grans artistes de les avantguardes espanyoles", afirma a l'ARA Marta Pérez Ibañez, la presidenta de l'Institut de Arte Contemporáneo (IAC), l'entitat que va elaborar l'informe *El mercat espanyol de l'art el 2021* per a la Fundació Arty Mecenazgo, impulsada per La Caixa. "Això comporta que ara s'estiguin donant premis nacionals a dones d'un gran pes històric -continua Pérez-, com Concha Jerez [81 anys], Esther Ferrer [84 anys] i Soledad Sevilla [78 anys], i això també fa que creixi el mercat d'aquestes artistes i el de les dones en general". El món de l'art està intentant corregir la deriva històrica a marxes forçades. "Ara es parla molt de les artistes, jo crec que és perquè els mitjans de comunicació

L'artista
Magda
Bolumar.

GALERIA MARC DOMÈNECH

i les galeries s'averonyeixen de no haver-ho fet abans. No hauria de ser una cosa extraordinària", adverteix Mari Chordà, que va exposar a la Tate Modern fa uns anys. "No és una moda, potser ho sembla, però perquè no havíem après mai. Estàvem als llombs", diu.

Artistes sense referents

L'exposició de Mari Chordà a la galeria Mayoral és la primera comercial a Barcelona, després de participar en l'edició passada d'Arco. S'hi poden veure una desena d'obres dels anys 60 i 70, entre les quals hi ha una *Vulva* abstracta pionera i uns relleus fets amb fusta que va concebre perquè la seva filla hi jugués. Algunes d'elles recorden l'univers de Jean Arp. "En un moment determinat, quan encara feia belles arts, vaig començar a tenir una visió; no perquè tingués cap model, perquè no es veien obres de

dones artistes, però sí que hi havia ganes de canviar", diu Chordà.

Els tapissos de Magda Bolumar (Caldes d'Estrac, 1936) estan amarrats de l'harmonia que troba en la natura, "des d'un petit insecte fins al món estel·lar", diu la mateixa artista. "La meua carrera ha sigut un viatge en solitari, perquè mai m'he identificat amb cap corrent artístic", afegeix. En canvi, sí que va tenir "empatia" cap a les escultures de bambu de Moisès Villèlia, amb qui va estar casada. "Són dos mons que parteixen de les mateixes concepcions", subratlla Bolumar. Precisament, el seu caràcter introvertit i el reconeixement de Villèlia van eclipsar Bolumar fins fa pocs anys. "Segurament ha sigut aquest caràcter introvertit i la falta de preocupació per buscar reconeixement públic el que explica que una trajectòria tan sòlida no hagi rebut, fins fa ben poc, el reconeixement que mereix", diu l'historiador de l'art Bernat Puigdollers al catàleg de la mostra.

TORNA EL PÚBLIC AL VALLE DE LOS CAÍDOS

135.888 persones han anat al Valle de los Caídos el 2021, tot i que Franco en va ser exhumat el 2019. És més del doble que el 2020 però menys de la meitat que amb el dictador al lloc, quan la xifra arribava a les 300.000 persones.

EL DE AL

01. Mari Chordà a la galeria Mayoral.
02. Obres de Magda Bolumar a la galeria Marc Domènech.

La llavor de la recuperació d'aquestes artistes sovint es troba en la recerca i les adquisicions dels museus públics. Les dones van ser les protagonistes de les compres del Museu Reina Sofia a la passada edició d'Arco, i les que van fer l'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat l'any passat van estar marcades per la paritat. "La feina que fem és de fons, i es va veient només puntualment", afirma Àlex Mitrani, conservador d'art modern i contemporani del Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC). "La nostra tasca és coneguda dins el sector i per les famílies dels artistes", explica. També s'han endinsat en aquest camp institucions privades, com la Fundació Vila Casas, que dedicarà el 2023 una exposició a Maria Girona (1923-2015), comissariada per la historiadora i crítica Victòria Combalia. "S'ha trigat massa a recuperar aquestes dones. Fins fa poc temps determinats especialistes encara tenien prejudicis", explica Mitrani.

Una presència minoritària

L'Estudi sobre desigualtat de gènere en el sistema de l'art a Espanya, impulsat per Mujeres en las Artes Visuales i publicat al juliol, és especialment dur amb aquest biaix: "En moltes ocasions es fa servir el criteri de la qualitat per justificar una discriminació evident però no assumida, fins i tot per professionals que donen suport clarament a l'equilibri de gènere, tractant-se fins i tot de dones, però no són conscients que aquest equilibri no s'aconse-

Oblit
"No havíem aparegut mai, estàvem als llimbs", lamenta Mari Chordà

Violència
"Seguim vivint en una societat misògina", adverteix Maria Llopis

gueix automàticament, sense un esforç, sense un canvi d'actitud". Per a l'artista i escriptora Maria Llopis (València, 1975), aquesta desigualtat és un reflex més dels estralls i el domini del patriarcat. "Seguim vivint en una societat masculista i misògina. Continuen morint dones en mans de les seves parelles. La realitat és la mateixa. Potser han canviat les formes amb què s'exerceix la violència contra les dones", afirma.

Les dones artistes són encara minoria a les galeries; a Espanya n'hi ha un 38,7%, respecte al 61,3% d'homes, una xifra que contrasta amb el fet que en les últimes dècades el percentatge de dones a les escoles de belles arts és del 70%. Pel que fa als compradors, s'acosta a la paritat (un 41,4% de dones respecte a un 58,6% d'homes). A escala global, segons un informe d'Art Basel, el percentatge de les dones representades per les galeries és del 39% el 2021.

Marta Pérez, però, es mostra optimista pel que fa a les artistes més joves: "A Espanya les generacions més joves són clarament de dones, així que ara és molt més fàcil per a una galeria trobar una àmplia varietat de dones artistes amb les quals treballar que fa trenta o quaranta anys", diu. Les xifres encara no ho demostren: el 2020 només un 25% dels artistes de la fira Arco eren dones. En el camp de les subhastes, la presència de dones en el rànquing dels artistes espanyols més cotitzats és mínima: entre vint artistes, només hi ha Lita Cabellut, Maria Blanchard i Remedios Varo.